

“НЕМОВ ПО ЕТАПУ”

НЕЗАКОННЕ ВИВЕЗЕННЯ ТА НАСИЛЬСТВО ПРОТИ ЦИВІЛЬНИХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ “ФІЛЬТРАЦІЇ”

Amnesty International – це рух з 10 мільйонів людей, який мобілізує все населення світу та бореться за зміни, щоб всі люди могли користуватися своїми правами людини.

Наше бачення світу — щоб люди, які мають владу, дотримувалися обіцянок, поважали міжнародне право та відповідали за свої вчинки.

Ми незалежні від будь-якого уряду, політичної ідеології, економічних інтересів чи релігії — нас фінансують переважно членські та індивідуальні внески.

Ми віримо, що солідарність і співчуття можуть змінити наше суспільство на краще.

© Amnesty International 2022

Якщо не зазначено інше, вміст у цьому документі ліцензується відповідно до ліцензії Creative Commons (з посиланням на джерело, некомерційна, без похідних, міжнародна 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Більше інформації можна дізнатися на сторінці дозволів на нашому сайті:

www.amnesty.org

Якщо власником авторських прав на певний матеріал є не Amnesty International, до такого матеріалу не застосовується ліцензія Creative Commons.

Вперше опубліковано 2022 року організацією

Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street

London WC1X 0DW, UK

ІНДЕКС: EUR 50/6136/2022

МОВА ОРИГІНАЛУ: АНГЛІЙСЬКА

amnesty.org

Фото на обкладинці: Автобус із людьми з Маріуполя прибуває в село Безіменне на Донеччини, 7 травня 2022 року. © Victor/Xinhua/Alamy

AMNESTY
INTERNATIONAL

ВСТУП

Від самого початку повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року Росія невибірково обстрілювала українські міста, окупувала та анексувала великі шматки території України, відмовляла цивільному населенню в доступі до гуманітарної допомоги. На окупованих територіях протягом усього цього часу Росія переміщувала безліч цивільних з України до інших окупованих Росією територій або власне до Росії, водночас часто відмовляючи або ускладнюючи цивільному населенню безпечний виїзд до контрольованих урядом частин України.

У цій доповіді зібрані докази того, як російські та контрольовані Росією сили не залишали багатьом цивільним в Україні жодного іншого вибору, окрім як бути перевезеними до Росії чи окупованих Росією українських територій, зокрема до самопроголошеної «Донецької народної республіки» («ДНР»). Наприклад, у Маріуполі людям інколи наказували покинути місця, де вони перебували в укритті, а тоді забирали до самопроголошеної «ДНР» і до Росії такими методами, які – принаймні в окремих випадках – дорівнюють воєнному злочину незаконної депортації чи перевезення, а також можуть дорівнювати злочину проти людяності (у вигляді депортації чи примусового вивезення). Окрім того, ця доповідь документує, як українських цивільних змушували проходити насильницьку процедуру перевірки, відому як «фільтрація», що часом призводило до безпідставних затримань цих людей, а також тортур та інших форм нелюдського поводження.

Задля цієї доповіді Amnesty International провела інтерв'ю з 88 цивільними громадян(к)ами з України, більшість із яких покинули свої домівки після того, як російська армія окупувала території України, де вони проживали на момент початку повномасштабного вторгнення. Через ситуацію, створену російськими чи контрольованими Росією силами, багато хто з цих цивільних не мали жодного вибору, окрім як бути перевезеними чи навіть просто тікати в напрямку Росії. Деякі з них пройшли через безпідставні затримання, тортури та інші форми нелюдського поводження, інші зіткнулися з порушеннями їхніх прав унаслідок фільтрації. Дехто, включно майже з усіма тими, кого проінтерв'ювала Amnesty International, змогли поїхати з Росії до Європейського Союзу чи інших країн. Іншим же, зокрема дітям без супроводу, літнім людям та людям з інвалідністю, значно складніше було покинути Росію чи окуповані Росією території, включно із самопроголошеною «ДНР».

Серед 88 людей, із якими команда Amnesty провела інтерв'ю, 48 були з Маріуполя. До російської окупації міста – з кінця лютого до квітня – цивільні жили там під частими бомбардуваннями з боку Росії. Багато респондентів/ок мешкали в локаціях без опалення, світла чи централізованого водопостачання, тижнями мали обмежений доступ до їжі та медикаментів. Хоча десятки тисяч людей із Маріуполя, починаючи з середини березня, змогли втекти до контрольованого українським урядом Запоріжжя, їхня здатність поїхати часто залежала від того, у якому районі вони жили, коли саме вирішили їхати та чи мали автівку.

Після того як Росія окупувала Маріуполь, у багатьох випадках російські чи контрольовані Росією сили не давали цивільним втекти в бік підконтрольних українському урядові територій. Іноді, як повідомляли цивільні, російські військові буквально відмовляли випустити їх у західному напрямку або фізично супроводжували до «евакуаційних» автобусів, які потім відвозили їх до самопроголошеної «ДНР». В інших випадках російські військові пропонували транспорт виключно до «ДНР» чи Росії, а людям без особистого транспорту взагалі не лишали вибору; інколи російські солдати відмовляли цивільних тікати в бік контрольованих Україною територій, попереджаючи про небезпеку перетину фронтової лінії.

Описані вище умови без перебільшення сформували середовище примусу, у якому безліч цивільних, за їхніми словами, почувалися так, ніби російські та контрольовані Росією сили змушували їх тікати лише в одному напрямку: до самопроголошеної «ДНР», звідки їх майже безальтернативно вивозили до Росії.

33-річна Мілена тижнями ховалася від російських обстрілів у будівлі на півночі Маріуполя. На початку квітня цю будівлю зайняли російські військові. Мілена розповіла, що російські солдати не дали їй з родиною втекти на захід до Мангуша - окупованого Росією селища, з якого однак тривали евакуації до підконтрольних українському уряду територій: «Ми почали питати про евакуацію, чи можливо поїхати... [Російський] солдат перебив мене і сказав: «Якщо не поїдете в «ДНР» чи Російську Федерацію, залишитесь тут назавжди». Чоловіка Мілени, колишнього моряка ВМС України, невдовзі затримали під час перетину російського кордону та досі не відпустили.

Amnesty International також задокументувала кілька випадків, коли дітей без супроводу, літніх людей та осіб із інвалідністю насильно перевозили з Маріуполя до Донецька. В окремих випадках дітей, осіб із інвалідністю й літніх людей, які вже встигли дістатися відносно безпечних місць і планували їхати далі до контрольованих урядом України територій, підконтрольна Росії влада самопроголошеної «ДНР» вишукувала та скеровувала до окупованого Росією Донецька.

Наприклад, 23 березня персонал почав евакуювати 92 мешканців/ок Інтернату для людей похилого віку та осіб із інвалідністю №2 в Маріуполі. Вони дісталися дитячого табору в Юр'івці – селі на західних околицях міста, що було під російською окупацією, але без активних обстрілів. За планом вони мали організувати їхню подальшу евакуацію до підконтрольного українському уряду Запоріжжя. Утім 25 та 27 березня до табору прибули підконтрольні Росії посадовці з «ДНР» та наказали мешканцям/кам інтернату сідати в автобус. Працівниця установи розповіла Amnesty International: «Вони сказали, що забирають людей в Донецьк. Нічого не пояснили підопічним... Вони забрали їхні паспорти». Як повідомляють офіційні українські представники, підопічні інтернату досі в Донецьку, так само як і всі підопічні іншого маріупольського інтернату.

Наведені свідчення підтверджують, що в Маріуполі російські та контрольовані Росією сили проводили незаконні депортації чи вивезення цивільного населення. Хоча російські та контрольовані Росією сили й не блокували у всіх випадках евакуаційні маршрути до територій, підконтрольних українському уряду, у багатьох із них російські військові розповідали цивільним, що вони не можуть поїхати на території під контролем уряду України, або ж їхній виїзд відбувався примусово, як це визначає міжнародне право, під загрозою фізичного тиску. Після окупації міста Росією люди, яким тижнями доводилося жити під обстрілами, часто не мали іншого вибору, окрім як тікати до інших окупованих Росією районів, зокрема до самопроголошеної «ДНР», – в окремих випадках під супроводом російських чи контрольованих Росією військових. Багатьох цивільних пізніше вивезли до Росії, навіть якщо вони воліли повернутися на підконтрольні українському уряду території.

У багатьох випадках російська влада не може навести вагомі аргументи на користь того, що вони проводили евакуації задля безпеки населення, адже вони могли – і повинні були – дозволити багатьом людям бути евакуйованими чи хоча б самостійно виїхати до безпечних районів під контролем уряду України. Навіть після припинення активних бойових дій у Маріуполі у травні 2022 року російські військові надалі обмежували виїзд людей на підконтрольні українському уряду території, відправляючи їх натомість до інших підконтрольних Росії районів України й навіть до самої Росії.

Окрім того, Amnesty International провела інтерв'ю з цивільними українцями й українками з Харківської, Запорізької та Херсонської областей, а також із інших частин Донецької та Луганської областей. Ці люди покинули свої домівки з різних причин, серед яких було побоювання щодо безпідставного затримання російськими солдатами та примусовий військовий призов з боку контрольованої Росією влади «ДНР» чи «Луганської народної республіки» («ЛНР»). Обставини, за яких їм доводилося тікати, значно відрізнялися. Згідно з міжнародним правом, держава-окупант – а саме такою була Росія на цих територіях – не може брати на себе відповідальність за евакуацію задля безпеки населення, якщо вона сама, здійснюючи такі протиправні дії, як безпідставні затримання та примусовий військовий призов, винна у створенні небезпечного середовища та кризи переселенства. Щоб визначити масштаби примусових перевезень на цих територіях, необхідно проводити більш глибоке дослідження.

Цивільне населення України, яке тікало в напрямку самопроголошеної «ДНР» чи до Росії, зазвичай примусово проходило фільтрацію. Цю процедуру проводили, коли люди в'їжджали до самопроголошеної «ДНР», коли вони перетинали кордон до Росії та коли їхали з Росії до третіх країн. Представники влади Росії та «ДНР» із незрозумілою метою фотографували цивільних громадян(ок), знімали їхні відбитки пальців, проводили фізичні обшуки, оглядали вміст телефонів, протягом тривалого

часу допитували їх – часто агресивно – зокрема, про політичні погляди цих людей та позицію стосовно війни. Безліч цих випадків, швидше за все, підпадають під категорію безпідставного утримання та порушують, серед іншого, права людини на приватність і фізичну недоторканність.

Amnesty International задокументувала шість випадків, у яких російські чи контрольовані Росією сили безпідставно затримували людей після попередньої процедури фільтрації. В одному з них ідеться про 31-річну жінку, в інших п'ятьох – про чоловіків віком від 20 до 39 років. Трьох чоловіків уже відпустили. Станом на 25 жовтня 2022 року ще двох чоловіків і жінку, чії історії документувала Amnesty, швидше за все, досі не звільнили, а в рідних дуже мало інформації про їхнє місцеперебування, обставини чи підстави затримання. До цієї доповіді також ввійшли два додаткові випадки із затриманням: в одному йдеться про 17-річного хлопця, якого безпідставно затримали та катували в Ізюмі, в іншому – про 43-річного вчителя з Запорізької області, якого викрали та вивезли до Росії, – проте в обох випадках це не було наслідком процедури фільтрації.

Ті, кого вже випустили, розповідають, що їх піддавали тортурам та іншим формам нелюдського поводження, як-от побої, електрошок та погрози стратою. Їм відмовляли в їжі, воді та доступі до туалету, утримували з іншими затриманими в разюче переповнених приміщеннях. В одному із задокументованих випадків жінка, яку затримали, їхалазі своїм 11-річним сином, із яким її розлучили підконтрольні Росії представники влади, що є чітким порушенням міжнародного гуманітарного права. Amnesty International отримала варту довіри інформацію про розділення батьків і дітей щонайменше ще в одному випадку.

28-річний «Максим», колишній український поліціант, втік із Маріуполя до Володарського в окупованій частині Донеччини 25 березня. Представники влади «ДНР» тримали його з дівчиною в школі, поки вони очікували на фільтрацію. 29 березня представники «ДНР» відвели Максима до відділку міліції, де протягом тривалого часу допитували про його минуле в поліції та про українських військових. Він розповів Amnesty International, що його раз за разом били: «[Чоловік у формі] вдарив мене кийком по ногах. Він почав кричати: «Давай, швидко, кажи мені все» – та вдарив мене по плечу. А потім знову по спині... Він натягнув мені на голову білий пакет та перекрив доступ повітря... Один [із чоловіків] сказав: «Відведемо його на поле і потім уб'ємо його». Максима відпустили й вивезли до Росії. Коли він намагався поїхати з Росії до Естонії, на кордоні його зупиняли двічі, допитували сім годин та казали повертатися в Росію й подаватися на громадянство. Поступово йому вдалося залишити країну через Білорусь.

Опинившись у Росії, люди з України не отримували майже ніякої офіційної допомоги в тому, щоб отримати можливість залишити країну. У більшості випадків, коли в них виходило виїхати, вони отримували фінансову та логістичну підтримку від волонтерського руху. Декілька людей говорили про тиск (десь слабший, десь жорсткіший) подаватися на російське громадянство з боку тих, хто завідували державними притулками, або ж стверджували, що їхнє пересування обмежували.

Доля дітей без супроводу, відділених від батьків чи осиротілих, так само як і людей літнього віку та осіб із інвалідністю, викликає найбільше схвилювання. Як ідеться в доповіді, ці групи опиняються під вищим ризиком депортації чи примусового перевезення, також вони стикаються з більшими логістичними, фінансовими та іншими перепонами, виїжджаючи з Росії чи окупованих Росією територій. На місцях не існує ніякого офіційного механізму для систематичного повернення дітей, літніх людей та осіб із інвалідністю до України, якщо це їхній вибір, або для допомоги у возз'єднанні з опікун(к)ами, піклувальниками/цями чи родиною. Зрештою, робота з возз'єднання чи організації процесу виїзду з Росії значною мірою лягає на плечі безпосередньо цих осіб, їхніх опікунів/ок та рідних, і в окремих випадках вони отримують підтримку з боку влади, громадських організацій та волонтерського руху.

У травні 2022 року Росія спростила процедуру подання на російське громадянство для сиріт, дітей без батьківської опіки та осіб із інвалідністю, яких суд позбавив правоздатності. Такі нововведення можуть сприяти інтеграції дітей та людей з інвалідністю в російське суспільство так, що це позбавлятиме їх права обирати та зберігати свою національність. Це також підкреслює свідомий характер російської політики та систематичність деяких депортацій чи примусових вивезень. У свою чергу, такі дії – як частина більш широкого нападу на українське цивільне населення, зокрема в таких місцях як Маріуполь, – із великою ймовірністю можуть вважатися злочинами проти людяності.

Amnesty International також задокументувала два випадки, у яких літні людей із інвалідністю помістили до російської установи після того, як вони покинули свої домівки в Україні. Така практика порушує права людини та ще більше ускладнює для них процес виїзду з Росії або возз'єднання з рідними в Україні чи деінде.

У жовтні 2022 року Росія незаконно анексувала самопроголошені «ДНР» та «ЛНР», а також підконтрольні їй частини Херсонської й Запорізької областей. На окупованих територіях Росія повинна негайно припинити депортації цивільного населення з України в Росію та насильницьке вивезення людей до інших окупованих Росією районів України, звільнити всіх тих, кого незаконно утримують, і провести неупереджене й незалежне розслідування стосовно заяв про тортури та інші форми насильства, які відбувалися під час процедури фільтрації. Росія має сприяти безпечній евакуації українських цивільних безпосередньо до підконтрольних уряду частин України, якщо такий їхній вибір, та забезпечити на місцях роботу механізмів, покликаних допомогти українському населенню з найбільших груп ризику, зокрема дітям, людям похилого віку та особам із інвалідністю, покинути Росію чи окуповані Росією території та возз'єднатися зі своїми рідними.

Зі свого боку Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду та інші компетентні міжнародні, регіональні й національні владні структури мають розслідувати воєнні злочини та ймовірні злочини проти людяності, як-от депортація та примусове вивезення, а також тортури та інші злочини згідно з міжнародним правом, скоєні під час «фільтрації». Окремий акцент під час цих розслідувань має бути на постраждалих із окремих груп ризику.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

ВЛАДІ РОСІЇ ТА ПІДКОНТРОЛЬНИХ ЇЇ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

- Негайно припинити депортацію чи примусове вивезення цивільного населення з України в Росію та до інших окупованих Росією частин України. Дозволити незалежним, нейтральним сторонам допомагати цивільному населенню безпечно й добровільно евакуюватися на підконтрольні Україні території, щоб дійсно гарантувати цивільним право вибору;
- Негайно зупинити насильницьку процедуру під назвою «фільтрація» та гарантувати, що будь-які перевірки особи й попереднього досвіду людей під час перевезень із території під російською окупацією та в її межах є мінімальними, обґрунтовано вимушеними та відповідають міжнародному праву прав людини та гуманітарному праву;
- Негайно забезпечити цивільним громадян(к)ам України можливість безпечно виїхати з територій, уражених конфліктом, та вільно обирати напрямок своєї подорожі, зокрема мати змогу в'їхати на підконтрольні українському урядові території, якщо такий їхній вибір;
- Негайно звільнити всіх українських цивільних, яких утримують у виправних закладах Росії чи окупованих Росією територій, окрім випадків, коли цих людей судили за міжнародно визнаний злочин, і вони відбувають покарання у в'язниці;
- Забезпечити проведення незалежного й неупередженого розслідування стосовно заяв про тортури та інші форми нелюдського поводження й насильства під час утримання, а також гарантувати справедливий судовий процес тих осіб, проти яких наявні достатні прийнятні докази їхньої відповідальності;
- Звільнити тих, кого насильно затримали чи викрали. Ще до звільнення надати інформацію про їхні стан і місцеперебування. У випадку смерті відшукати та в гідному стані повернути їхні залишки близьким людям;
- Надати доступ до місць тимчасового прихистку задля моніторингу ситуації міжнародним організаціям, зокрема – але не обмежуючись ними – Агентству ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародній організації з міграції (МОМ) та Управлінню Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН);
- Забезпечити цивільним з України, яких вивезли до Росії, доступ до інформації та ресурсів, необхідних для виїзду з Росії в напрямку України чи будь-якої іншої країни, якщо це їхній вибір;
- Припинити будь-які перевезення дітей в межах окупованих українських територій, включно із самопроголошеними «ДНР» та «ЛНР», або ж їхню депортацію до Росії, а також будь-які процедури з адопції дітей, вивезених туди з окупованих частин України;
- Відповідно до міжнародного гуманітарного права, припинити будь-яке розділення дітей з рідними чи опікун(к)ами, із якими їх перевозять чи евакуюють до Росії або окупованих Росією територій, зокрема під час «фільтрації»;
- Припинити будь-яке насильницьке вивезення осіб із інвалідністю та людей похилого віку, включно з тими, які живуть у державних закладах, у межах окупованих територій України, зокрема й самопроголошених «ДНР» та «ЛНР», або ж їхню депортацію до Росії;

- Організувати офіційний канал комунікації в партнерстві з третьою нейтральною стороною, як-от міжнародна організація з широким досвідом пошуку сімей, для: ідентифікації дітей, які наразі перебувають під російською опікою; забезпечення більш продуктивного пошуку сімей і їх возз'єднання; сприяння поверненню українських дітей – включно з тими, що перебували на території самопроголошених «ДНР» і «ЛНР» – на підконтрольні уряду України території; сприяння їхнього возз'єднання з опікунами за кордоном. Забезпечити створення відповідних механізмів для літніх людей та осіб із інвалідністю, сприяння їхнього возз'єднання рідними або повернення до обраної ними країни чи місцевості;
- Забезпечити людей похилого віку та осіб із інвалідністю, яких розмістили в установах, фізично доступним альтернативним житлом і підтримкою, щоб вони могли жити у своїй спільноті на рівних умовах із іншими.

ВЛАДІ УКРАЇНИ

- Ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС) та випустити декларацію про визнання юрисдикції МКС від 1 липня 2002 року.

УРЯДАМ ТРЕТІХ КРАЇН

- Закликати Росію поважати заборону на депортації та примусові перевезення, наполягати на тому, щоб усі сторони сприяли безпечному переміщенню цивільних до обраних ними пунктів призначення;
- Тиснути на Росію, щоб вона надала міжнародним організаціям (включно з УВКБ ООН, МОМ та УВКПЛ ООН) необмежений доступ до місць тимчасового прихистку в Росії та на окупованих Росією територіях задля моніторингу ситуації;
- Забезпечити, щоб у державних заявах, деклараціях та резолюціях стосовно ситуації в Україні, зокрема в Раді безпеки ООН та Раді ООН з прав людини, порушувалося питання насильницьких перевезень груп ризику, зокрема дітей, людей похилого віку та осіб із інвалідністю;
- Підтримати міжнародне розслідування чи внутрішнє («структурне»)¹ розслідування згідно з принципом універсальної юрисдикції відносно злочинів депортації та примусового вивезення, а також незаконного утримання, торгівлі та інших злочинів за міжнародним правом, вчинених під час фільтрації, визнаючи, що постраждалим із окремих груп ризику могла бути завдана специфічна шкода, що вимагає більш персоналізованого підходу до процесу розслідування та суду. Держави, включно з країнами-членками ЄС, іншими сусідніми державами та державами, де застосовують універсальну юрисдикцію, мають якнайшвидше зібрати, задокументувати та зберегти докази і свідчення від тих осіб, які можуть перебувати під їхньою юрисдикцією;
- Держави, включно з країнами-членками ЄС та іншими сусідніми країнами, мають гарантувати, що люди з України, які намагаються потрапити на їхню територію з Росії, навіть якщо їхні документи для ідентифікації особи або подорожей втрачені, пошкоджені чи знищені, можуть безпечно зробити це, зокрема, через тимчасові документи для подорожей;
- Країни-членкині ЄС мають гарантувати інклюзивне та недискримінаційне застосування механізму тимчасового захисту для людей, які тікають з України, незалежно від їхньої раси, національності, міграційного статусу, причетності до політичних чи релігійних груп та інших характеристик переміщених осіб, чиї невідкладні потреби в захисті, швидшеза все, жодним чином не будуть відрізнятися.

МІЖНАРОДНИМ ТА РЕГІОНАЛЬНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ, ВКЛЮЧНО З УВКБ ООН, УВКПЛ ООН ТА МОМ

- Вимагати доступу до місць тимчасового прихистку, де українських цивільних утримують на території Росії чи окупованих Росією територіях України, з метою моніторингу ситуації та звітності;

¹ Зазвичай «структурне розслідування» розпочинають, коли наявні докази скоєння злочину, проте потенційних кривдників досі остаточно не визначили. Таке розслідування має зосереджуватися на структурах, що пов'язані з потенційним злочинцем, та угрупованнями потенційних кривдників і має охоплювати збір і систематизацію доказів та свідчень очевидців від тих осіб, які можуть знаходитися під юрисдикцією тієї чи іншої держави.

- Де це доречно, сприяти поверненню цивільних до України або третьої країни, якщо такий їхній вибір;
- Сприяти організації більш продуктивного пошуку сімей та возз'єднання, щоб попіклуватися про повернення українських дітей до України або возз'єднання з опікун(к)ами за кордоном. Сприяти створенню відповідних механізмів для людей похилого віку та осіб із інвалідністю;
- Для організацій, які збирають інформацію щодо перетину кордонів українцями/ками на територію Росії та з неї, систематизувати дані за віком, гендером і статусом інвалідності.

ОФІСУ ПРОКУРОРА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

- Розслідувати злочини депортації та примусового вивезення, а також незаконного утримання, тортур та інших злочинів за міжнародним правом, вчинених під час фільтрації. Визнаючи той факт, що постраждалим із окремих груп ризику могла бути завдана специфічна шкода та що вони можуть стикатися з перепонами в доступі до правосуддя, гарантувати забезпечення такими умовами проживання, які відповідають їхньому віку, а також проведення необхідних процедур, щоб сприяти їхній ефективній участі як безпосередніх та опосередкованих учасників/ць процесу, зокрема як свідків, на всіх етапах процесу правосуддя.

**AMNESTY INTERNATIONAL –
ЦЕ ВСЕСВІТНІЙ РУХ ЗА
ПРАВА ЛЮДИНИ. КОЛИ
ОДНУ ЛЮДИНУ
СПІТКАЄ
НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ,
ЦЕ МАЄ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ
НАС ВСІХ.**

ЗВ'ЯЖІТЬСЯ З НАМИ

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО
СПІЛКУВАННЯ

www.facebook.com/AmnestyGlobal

[@Amnesty](https://twitter.com/Amnesty)

“НЕМОВ ПО ЕТАПУ”

НЕЗАКОННЕ ВИВЕЗЕННЯ ТА НАСИЛЬСТВО ПРОТИ ЦИВІЛЬНИХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ “ФІЛЬТРАЦІЇ”

Під час повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році Росія незаконно анексувала великі шматки українських територій. Російські та підконтрольні Росії сили протиправно вивозили або депортували цивільне населення в межах окупованих Росією територій чи власне до Росії, часто відмовляючи цивільним у безпечному виїзді до утримуваних урядом частин України.

Ця доповідь базується на інтерв'ю з 88 людьми, переважна більшість яких — цивільні, які тікали з окупованих Росією частин України. У цій доповіді зібрані докази того, як російські та контрольовані Росією сили не залишали багатьом цивільним в Україні жодного іншого вибору, окрім як бути переміщеними до Росії чи окупованих Росією українських територій. В окремих випадках дітей без супроводу, людей похилого віку та осіб з інвалідністю, які вже встигли дістатися відносно безпечних місць, вишукували та скеровували до окупованих Росією частин Донеччини. Зокрема у випадку з Маріуполем, ці дії російських і контрольованих Росією сил у деяких випадках дорівнювали воєнним злочинам і ймовірно злочинам проти людяності депортації чи примусового вивезення.

Ця доповідь також документує правопорушення з боку російських і контрольованих Росією сил під час насильницької процедури перевірки цивільних, загалом відомої як “фільтрація”, де багато людей ставали жертвами воєнних злочинів протиправного утримання та тортур чи інших форм жорстокого поводження.